

Azeb Bey Mescidi - Bursa

AZEB BEY MESCİDİ ve TÜRBEŞİ

Bursa'da XV. yüzyıla ait
mescid ve türbe.

Azeb Bey Mescidi Bursa'da Muradiye semtinde Kullukçu sokağında bulunmaktadır. Kapısı üstündeki sülüs hatla yazılmış Arapça kitâbesine göre ümerâdan Azeb Bey b. Abdullah tarafından 860 Rebiülevvel sonlarında (1456 Mart başları) yapılmıştır. Yanındaki türbenin üç satırlık oldukça girift hatlı yine Arapça kitâbesine göre ise türbe 854'te (1450) inşa edilmiştir. Azeb Bey 1444'te II. Murad'ın yanında Varna Savaşı'na katılmış ve zaferden sonra hediyelerle Memlük sultanına elçi olarak gönderilmiştir. Bir şer'iyye sicili kaydına göre 10 Safer 983'te (21 Mayıs 1575), mütevellisi Mustafa Bey'in ihmali yüzünden mescid harap olduğundan halk tarafından müdahalede bulunulmuştur.

Azeb Bey Mescidi, Bursa'da hayli örnekleri bulunan pâyeli son cemaat yeri olan, kare mekânı tek kubbe ile örtülü tiptedir (Acem Reis, Ahmed-i Dâî, Altıparmak vb.). Bu devir camilerinde görüldüğü gibi iki sıra tuğla ve moloz taş dizileri halinde yapılmıştır. İki yanı duvarla kapalı olan son cemaat yeri, iki kemerle ayrılmış, üstleri beşik tonozlarla örtülü üç bölüm halindedir. Benzeri camilerde de olduğu gibi son cemaat yeri kemerlerinin üstünde düz bir duvar yükselmektedir. Kare mekândan 5.80 m. ka-

dar çapı olan kubbeye geçiş ise Türk üçgenleriyle sağlanmıştır.

Mescidin sağında bulunan türbe de kare planlı olup üstünü mescidinki çapında bir kubbe örtmektedir. Kapının alınlığında altı köşeli tuğlalardan bir süsleme vardır. Kâzım Baykal türbenin içinde Ubeyd Bey'in 901 (1495-96) tarihli kabrinden başka birkaç mezar bulunduğunu bildirir. Onun tarafından türbenin çevresindeki hazîrede Turhan b. Azeb Bey'in mezar taşı görüldüğü gibi batı tarafında yıkılmış bir türbenin veya başka bir binanın kalıntıları da tesbit edilmiştir. Caminin yakınında çok yaşlı bir de çınar ağacı bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâzım Baykal, *Bursa ve Anıtları*, Bursa 1950 — 2. bs., İstanbul 1982, s. 43, 169 (kitabeler); Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi III*, s. 66-69; *Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, Ankara 1983, III, 24, 252.

SEMAVİ EYİCE

AZEBLER NAMAZGÂHI

Gelibolu'da
donanmayla sefere çıkan azeblerin
denize açılmadan önce
ibadet ve dua etmeleri için
inşa edilmiş namazgâh.

Çanakkale Boğazı'na hâkim müstesna manzaralı bir tepe üzerinde bulunan namazgâh, kitâbesine göre 810 yılı Muharreminde (Haziran 1407) Hacı Beşe oğlu İskender adında bir hayır sahibi tarafından azebler için inşa ettirilmiştir. Hemen bütün bölümleriyle günümüze gelebilmiş nâdir namazgâhlardan biri olan eser aynı zamanda mevkii, nisbetleri ve işçiliğinin güzelliği bakımından da türü içinde çok değerli bir örnektir.

Dikdörtgen planlı bir sofaya sahip olan namazgâhı güneyde beyaz mermerden yapılmış mihrap duvarı, diğer yönlerde ise kesme köfeki taşından alçak korkuluklar çevirmektedir. Kuzey kenarının ortasında, beyaz mermerden silmeli sövelerin çevrelediği giriş yer alır. Girişin üs-

tündeki dilimli tacın dış yüzünde, üstte *ياحییٰ الالطاف نجانمانخاف* (Allah bütün kapıları açandır) ibaresi, alt satırda *الله مفتاح الابواب* (Ey nice gizli lutfı olan Allah! Bizi korktuklarımızdan emin eyle) duası, iç yüzünde ise mimar ya da ustanın adını veren "Amel-i Âşık b. Süleyman el-Lâdiki" yazısı vardır. Celi-sülüs istifle yazılmış olan bu yazıların dışında kalan satır kabartma rûmî tezyinat ile bezenmiştir. İki yandan çokgen kesitli köşe sütunçeleri ile kuşatılmış yarım sekizgen planlı hücre si ve yedi sıra mukarnaslı kavsarası dik kati çeken mihrabın üstünde duvar sırtına kazınmış ters yüz lâle dizisi ile tepesinde içi rûmillerle süslü bir taç yer almaktadır. Mihrabın yanlarında bulunan dikdörtgen şeklindeki birer pencere, sofada ibadet edenlerin denizi görmelerini sağlamaktadır. Sofanın güneybatı (sağ) köşesinde minber, güneydoğu (sol) köşesinde minber görünümü vaaz kürsüsü yükselir. Kemer ve yanları sade tutulmuş minberin köşk kısmı ise göz alıcı bir şekilde tezyin edilmiştir. Mihraptakilerin eşi olan sütunçelerin taşıdığı sekizgen kasnaklı ufak bir kubbe minberin köşk kısmını örtmektedir. Kasnağın ön yüzünde kelime-i tevhid, köşkün arkasına isabet eden duvarda ise bâninin adını ve inşa tarihini veren Arapça kitâbe vardır. Soldaki vaaz kürsüsü ise köşksüz yapılmıştır. Ancak burada, sağdaki kitâbenin tam simetrisinde, rûmî motiflerle süslü bir tacın altında, Âl-i İmrân sûresinin 18 ile 19. âyetlerinin baş tarafının celi-sülüs istifle iki satır halinde yazılı olduğu diğer bir kitâbe bulunmaktadır.

Son zamanlarda tamir edilen namazgâhın bu onarımı sırasında minber kapısının üstüne Zilhicce 809 (Mayıs 1407) tarihli bir kitâbe konulduğu görülmektedir. 1968 yılında namazgâhı ziyaret ettiğinde resim ve planlarını vererek kitâbelerini okuyan E. Hakkı Ayverdi'nin bildirdiğine göre bu kitâbe, yıkılmış bulu-

Azebler
Namazgâhı
ve namazgâhın
girişi üzerinde
taç şeklinde
düzenlenmiş
mermer
kitâbe -
Gelibolu -
Çanakkale

